

30. СЛАЗІНСКАЯ ЗЯМЛЯ

Пагаворым пра нацыянальны характар беларусаў, не звяртаючы ўвагі на штампы пра “ціхі, лагодны, рахманы, памяркоўны” народ, здольны без душэўных пакут падпарадкавацца іншым народам, пераняць чужую культуру. І, у рэшце рэшт, набыць устойлівы комплекс “малодшага брата”, няздольнага на самастойнае шчасце без “брата старэйшага”.

Ідэалагему пра двух братоў – старэйшага і малодшага – часта эксплуатаюць прэзідэнт і ягоны апарат. Таксама ўспамінаюць трэцяга брата (украінскага) і чацвёртага (сербскага). Дарэчы, да чацвёртага брата (Мілошавіча) беларуская любоў пераўзыходзіць усе межы. А вось палякаў нашы ўлады братамі чамусьці не лічаць. Можна, польскія браты больш прынцыповыя, чым, напрыклад, кітайскія або суданскія, якім афіцыйная прапаганда таксама надала ранг братоў?

Народы – не браты, а партнёры з уласнымі амбіцыямі і інтарэсамі. Братацца на публіку любяць правіцелі (а затым ваяваць). Народы – проста гандлююць, прычым прыцэньваюцца не толькі да тавару, але і да менталітэту адзін другога. У працэсе свабодных будзённых ўзаемаадносін народаў найбольш яскрава праяўляюцца і выкарыстоўваюцца нацыянальныя характары. Тут і паглядзім збоку на беларусаў.

Пасля Рыжскага дагавору Заходняя Беларусь тэрытарыяльна адышла да Польшчы – гэта добра вядомы гістарычны факт. Амаль невядомыя факты ўзаемадачыненьняў народаў, беларускага і польскага, якія зноў апынуліся ў адзінай дзяржаве, у адной палітычнай сістэме, у адным населеным пункце, скажам, у вёсцы Горск.

Не буду расказваць пра так званых асаднікаў, былых польскіх афіцэрах, бясплатна атрымаўшых у ваколіцах Горска лясы і землі. Яны сюды не перасяліліся, іхнімі ўладаннямі ўпраўлялі эканомы. Памешчык Бабухоўскі, скажам, прыязджаў з Варшавы ў Горск два-тры разы. З гарчакамі не знаўся, застаўся толькі ў мясцовай тапаніміцы, вялікі лес уздоўж шашы Брэст-Мінск дагэтуль называюць: Бабухоувскэ.

У Горск у пошуках шчасця панаехала нямала простага польскага люду. Палякі куплялі ў ваколіцах зямлю, лес, сяліліся там, знаёміліся з простым беларускім людам, пачыналі жыццё на новым месцы. Вось тут і сутыкнуліся два нацыянальныя менталітэты. Такое не праходзіць бяследна ні для народаў, ні для прыроды.

Мясцовая тапаніміка захавала шматлікія сляды польска-беларускай сустрэчы ў дваццатыя-трыццатыя гады мінулага стагоддзя. Саснова-бярозавы лясок носіць назву: Янэковэ. Паляк Янэк, як вы ўжо здагадаліся, купіў гэты лес. Спілаваў. Прадаў. Пакарчаваў пні, спаліў на месцы. Заараў. Засеяў. Як калісьці рабілася ў Горску.

Абарыгены напачатку с павагай назіралі за палякам. Працаваў жа пачалавечы, да сёмага поту. Сваімі рукамі. Не пан. Але, бачаць, не жэніцца. Ужо сорок, а без сямі. Нашто тады зямля, калі не перадаць яе дзецям?

У адзіноце Янэк зусім апусціўся. Окотурыўса, як гавораць у Горску. Хату каля поля не паставіў, а зрабіў будан. Жыў у Горску на кватэры. Напладзіў у чужой хаце вошай, бо хадзіў нямыты. Яго і прагналі ў будан як дурнаватага. У Горску смяяліся: вапшывы воўк. Смяяліся, адчуваючы перавагу.

У тым, што Янэк сапраўды воўк, гарчакі ўпэўніліся пасля вайны. Янэк пайшоў у бандыты, хадзіў са стрэльбай, рабаваў. Энкеведысты падсцераглі банду, калі яна адпачывала ў будане Янэка. Усіх перабілі, там і закапалі. Тое месца людзі назвалі: Янэковэ.

Непадалёку ад таго месца тапанімічная персаналія – Плонковэ. Паляк Плонко купіў лес і поле. Выкапаў зямлянку, жыў ў ёй. З Польшчы да яго прыезджалі жонка з дзецьмі, угаворвалі пабудаваць дом у Горску. Плонко сказаў, што ў зямлянцы жыццё таннейшае. Тады жонка звярнулася да тутэйшых: вы жывяце як людзі, дапамажыце ўгаварыць мужа. Ён прагнаў дэлегацыю гарчакоў. Жонка і дзеці Плонко назаўсёды з'ехалі ў Польшчу. Плонко застаўся адзін, стаў пасмешышчам. У вайну ён не дарэчна загінуў.

Запомніла вёска польскага перасяленца Слязінскага. Пэўна, быў бедны, купіў пясочак на пагорку. Поле там не карміла. Паляк не ўмеў рабіць на пяску, як тое ўдала рабіў паляшук. Мясцовыя людзі шкадавалі працавітага, але няўмелага паляка, вучылі таму-сяму. Ён пагараваў-паплакаў і паехаў на радзіму. Беларусы назвалі яго зямлю: Слезынска Зэмня. У назве – і прозвішча, і сімвалічныя слёзы, і спагадлівасць да чалавека, які выбраў не сваю справу. Тая самая памяркоўнасць беларусаў, якая сведчыць перш за ўсё пра ўласную годнасць, а не пра папугайскую гатоўнасць хуценька падладзіцца пад чужы вопыт.

Наадварот! Прышлыя людзі хутка перанялі вопыт беларусаў, калі сапраўды захацелі. Асабліва – кацапы, як кажуць у Горску. Старэйшыя браты, як кажуць недалёкія палітыкі.

Нямала простых рускіх людзей з'явілася ў Горску ў пачатку ХХ стагоддзя. У Северо-западный край іх паклікала стальпінская рэформа. Тут, у абжытым краі, можна было хутчэй і лягчэй наладзіць жыццё, чым, напрыклад, у Сібіры. У Беларусь прыезджалі перасяленцы-адзіночкі, у Сібір ехалі цэлымі вёскамі.

У Горск прыехалі масквічы. Зусім маладая пара. Купілі побач з вёскай зямлю, пабудавалі хату, пачалі хутарскую справу. Справа нялёгкая – праца ад цямна да цямна, пот, які не змыць.

Кацап аказаўся да працы ахвочы. Упарты. Лаяўся па-руску, лапці абуваў беларускія. На чобаты зямля не давала. Гадоў праз дзесяць зрабіўся сапраўдным беларусам-палешуком: і лапці, і світка, і гаворка. Нават рускае мяса называў па-нашаму: мясо. Абеларусіўся – і памёр ад непасільнай працы.

Пакуль кацап не памёр, паспеў зрабіць шасцёра дзяцей! Усіх шасцёра вёска і выгадавала. Карміла, апранала. Не за так, а за тое, вядома, што кацапы пасвілі вясковых кароў.

Перад самай вайной кацапская хатка на хутары завалілася. Уся сям'я перабралася ў Горск, і Горск даваў ёй прытулак у сваіх хатах па чарзе. Так вырашылі на сходзе. Так і выраталі Выціху. Выціха – дзіўная мянушка кацапкі. Месца, дзе яна жыла, зараз завецца: Коло Выціхы.

У вайну Выціха пайшла да нямецкіх уладаў прасіць хату ў вёсцы Малеч, дзе пуставала жыллё расстраляных яўрэяў. Немцы далі ёй яўрэйскую хатку.

Жыць у Малечы Выціха не змагла. Яе цягнула на радзіму – у Горск. Мая вёска стала для былой масквічкі радзімай. Немцы дазволілі ёй перавезці яўрэйскую хату ў Горск. Перавезлі, канешне, гарчакі.

У Горску, у той хаце, пасля вайны Выціха жыла да смерці. Усе забыліся, што яна – кацапка. Пасля смерці Выціхі ў яе хаце пэўны час месцілася вясковая бібліятэка, я быў там многа разоў. Каб хатка не развалілася, новы гаспадар з усіх бакоў падпіраў яе слупамі.

Тое, што адбылося з Выціхай і ў пэўнай ступені з прыгаданымі палякамі (іх было ў Горску значна больш), называецца: асіміляцыя. Беларусы Горска падпарадкавалі і палякаў, і рускіх. Пра што гэта сведчыць? Пра моцны нацыянальны характар. Беларусы як нацыя здольныя на роўных суіснаваць з іншымі народамі. Беларусы адбыліся.

Беларускаму нацыянальнаму характару ўласцівыя ўстойлівасць, упартасць. Беларусы здольныя на адэкватную самаацэнку, на здаровы скепсіс да іншародцаў.

Беларусы – сціплыя пераможцы.

1994-2005